

Fren Yerine Gaza Basmak...

Geçtiğimiz günlerde makroekonomik gidişata ilişkin birçok değerlendirme art arda geldi. Önce IMF tarafından Küresel Ekonomik Görünüm raporunun Ekim 2012 güncellemesi yayınlandı. IMF, küresel ekonomi için büyüme beklentisini yüzde 4'ten yüzde 3,2'ye düşürürken, Türkiye için yüzde 2,3 olan büyüme tahminini yüzde 3'e çıkardı. Ardından 2013-2015 dönemi için hazırlanan Orta Vadeli Program (OVP) açıklandı. Orada da Türkiye ekonomisi için yüzde 4 olan büyüme tahmini yüzde 3,2'ye düşürüldü. Bir başka deyişle Türkiye ekonomisinin 2012'de hükümetin beklediği kadar iyi, IMF'nin beklediği kadar da kötü bir yıl geçirmediği tescillenmiş oldu.

İki raporun 2013'e ilişkin beklentileri ise 2012'ye ilişkin ilk tahminler kadar farklı değil. IMF, yüzde 3,5'lik, OVP ise yüzde 4'lük bir büyüme bekliyor. Aslına bakarsanız Türkiye ekonomisinin geleceğine ilişkin beklentilerin birbirine yaklaşması bile, içinde olduğumuz ortamda karar almak isteyenler için olumlu bir gelişme.

Üzerinde genel bir mutabakatın olduğu diğer bir konu ise mali disiplinin artan önemi. OVP'yi açıklarken, Başbakan Yardımcısı Sayın Babacan, "yerinde ve gelirimizle orantılı harcamaya evet ama israfa hayır" diyerek kamu tasarruflarını artırmanın önemini vurguladı. IMF'den de aslında tam bir gün önce benzeri bir uyarı gelmişti.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/34/Sarp+Kalkan>

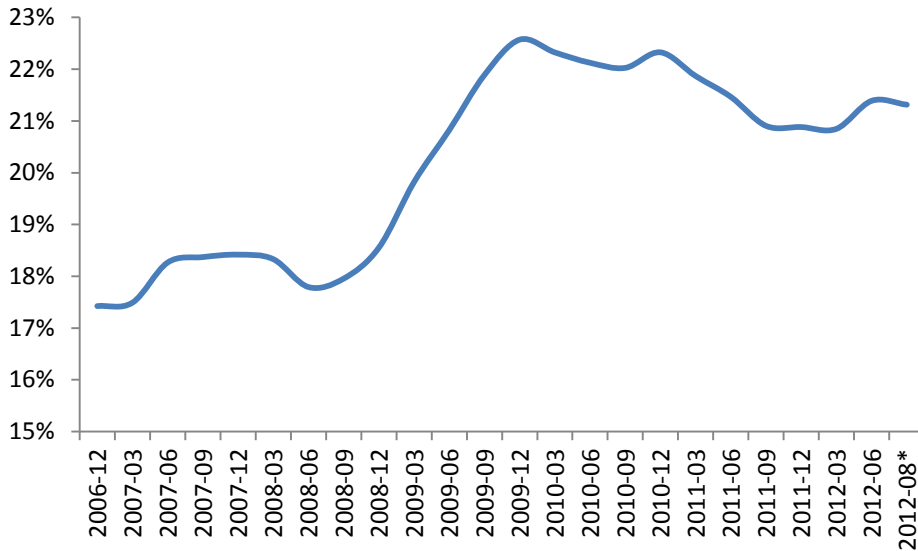
Pazartesi günü yayınlanan gözden geçirme notunda 2012 bütçe hedeflerinin yakalanamayacağını net bir şekilde ifade edildiği raporda, IMF “özel sektöre yönelik [tasarrufları artırmaya yönelik] önlemler, kamu sektörünün kayda değer ve sürekli çabalarıyla tamamlanmalıdır” diyerek kamunun yeterince tasarruf yapamadığını vurgulamıştır.

Bu sorunu aslında TEPAV olarak 2012'nin başında dile getirmiştik. “Tasarruf kamudan başlar ” isimli değerlendirme notunda kamunun harcamalarının normalin üzerinde seyrettiğinden bahisle “kamu tasarruflarının artırılmasıyla toplam yurtiçi tasarruflar artırılabilir ve cari açık probleminin çözümünde de önemli bir mesafe alınabilecektir” demiştik.

“Kamu tasarruflarının vergilerin artırılması ya da üretken yatırımların azaltılması yoluyla değil de cari harcamaların veya transferlerin azaltılması yoluyla artırılması esas olarak benimsenmelidir” diyerek de bir uyarı yapmıştık. Ama olmadı, maalesef bir yılı daha kaybettik. Harcamaları azaltamadık. Artan açıkları finanse edebilmek için de yeni zamlara ve vergi artışlarına mecbur kaldık.

Harcamaların nasıl tam gaz gittiğini Şekil 1 gözler önüne seriyor. Kriz öncesinde, aslında 2002'den beri GSYİH'nin yüzde 18'i düzeyinde seyreden faiz dışı harcamalar bir anda yüzde 20'lerin üzerine çıkıyor ve maalesef harcama artışları kalıcı hale geliyor.

Şekil 1. Faiz dışı bütçe harcamalarının GSYİH'ye oranı - 12 aylık kümülatif

Kaynak: Maliye Bakanlığı, TÜİK

*TEPAV tahmini

Harcamalar hangi alanlarda artıyor?

Harcama artışı nereden kaynaklandığını anlamak için ise Tablo 1'e bakmamız yeterli. 2006'nın sonundan itibaren baktığımızda faiz dışı harcamaların GSYİH'ye oranında 6,5 puanlık, yani yüzde 43'lük bir artış var. Bu artışın hemen hemen tamamı da 5 alandaki harcama artışına dayanıyor.

Tablo 1. Farklı alanlarda yapılan harcamaların GSYİH'ye oranı

(12 aylık kümülatif)	2006-12	2009-12	2012-08*
Personel	5.7%	6.6%	6.9%
Savunma	1.2%	1.2%	0.9%
Sağlık ve Sosyal Güvenlik	3.9%	6.6%	4.7%
Sosyal Yardımlar	0.2%	0.3%	0.4%
Eğitim Yardımları	0.1%	0.3%	0.3%
KİT'lere Aktarılan	0.1%	0.6%	0.6%
Cari Harcama ve Genel Yatırımlar	2.8%	4.3%	4.6%
Yerel İdarelere Aktarılanlar	0.2%	2.0%	2.2%
Tarım Destekleri	0.6%	0.5%	0.6%
Yurtdışına Aktarılan	0.1%	0.2%	0.1%
Faiz Dışı Harcamalar	14.9%	22.6%	21.3%

Kaynak: Maliye Bakanlığı, TÜİK

*TEPAV tahmini

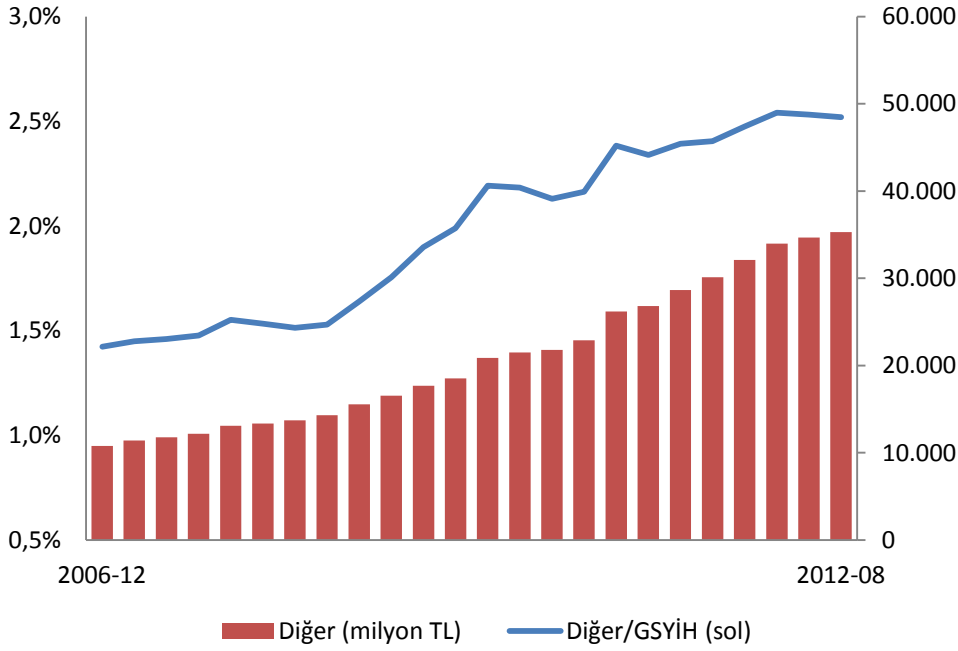
Listenin başında yerel idarelere aktarılan ödenekler geliyor. Bu harcamaların milli gelire oranı 2 puan artıyor. İkinci ana harcama kalemi ise cari harcamalar ve genel yatırımlar oluyor. Buradaki artış da 1,8 puan. Üçüncü sırada personel harcamaları geliyor. Sağlık ve sosyal güvenlik harcamalarındaki artış da harcama artışına önemli bir katkı sunuyor. Bu süreçte sağlık ve sosyal güvenlik harcamalarının ve transferlerinin GSYİH'ye oranı önce yüzde 3,9'dan, 2009 sonunda yüzde 6,6'ya kadar çıkıyor. Sonraki dönemde bu alan bir nebze disipline edilebilse de sağlık ve sosyal güvenlik harcamalarında ciddi bir artış gözlenmiştir. Bütçe harcamalarında artışa neden olan bir diğer önemli alan da KİT'lere aktarılan kaynaklardır.

“Diğer”lerin önlenemez yükselişi

Harcama artışında dikkat çeken bir diğer unsur da “diğer” şeklinde tanımlanan bütçe harcama kalemlerinin son yıllarda oldukça hızlı artmasıdır. Hemen hemen her bütçe kaleminde ana kalemlerin dışında kalan harcamalar diğer başlığı altında toplanmaktadır. Ancak son dönemde özellikle bazı diğer kalemlerinin “diğer”likten çıkığı gözlenmektedir. Şekil 2'de bu eğilim açık bir şekilde gözler önüne serilmektedir. 2010 sonu itibarıyla 10 milyar TL düzeyinde olan “diğer” harcamalar 2012'nin sekizinci

ayı itibariyle 35 milyar liraya yaklaşmıştır. GSYİH'ye oran olarak ise diğer harcamalar yüzde 1,5'ten yüzde 2,5'e çıkmıştır. Özellikle diğer mal ve hizmet alım giderleri, hanehalkına yapılan diğer transferler ve yurtiçi diğer sermaye transferleri kalemlerindeki hızlı artışlar bütçenin saydamlığına ilişkin kaygıları artırmaktadır.

Şekil 2. Diğer başlıklı harcama kalemlerinin tutarı ve GSYİH'ye oranı

Kaynak: Maliye Bakanlığı, TÜİK

*TEPAV tahmini

Fren yerine gaza basmak...

Görüldüğü gibi 2012'nin ilk sekiz ayı itibariyle faiz dışı harcamalarda ciddi bir artış gözlenmiştir. Türkiye, tasarruf açığını kapatması gereken bir dönemde maalesef gereken harcama kısıtıcı önlemleri alamamıştır. Son günlerde yaygın olarak kullanılan fren-gaz benzetmesini kullanacak olursak, Türkiye frene basması gereken bir dönemde gaza basmıştır. Zamanında frene basmadığımız için vergi artışı ve zamlara yüklenmek durumunda kalmamız da ekonomi politikalarında önümüzdeki dönemde ne kadar dikkatli davranmamız gerektiğinin önemli bir göstergesidir.